

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Σχολή Νομικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης

Μάθημα ελεύθερης επιλογής 42912: Ευρωπαϊκή Οικονομία

Νίκος Κουτσιαράς

A. Σκοπός του μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος είναι η εξέταση της εξέλιξης των ευρωπαϊκών οικονομιών, ιδίως κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου. Ειδικότερα, συζητούνται οι συγκριτικές οικονομικές επιδόσεις των κρατών της δυτικής και ανατολικής Ευρώπης, επισημαίνονται οι μακροχρόνιες τάσεις και οι βραχυχρόνιες διακυμάνσεις τους και, επίσης, εξετάζεται η σχετική σημασία της γεωγραφίας, της οικονομικής ολοκλήρωσης και των θεσμών ως προσδιοριστικών παραγόντων των οικονομικών επιδόσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, επομένως, συζητούνται, μεταξύ άλλων, τα θέματα της οικονομικής σύγκλισης, της μετάβασης και αναδιάρθρωσης των οικονομιών της ανατολικής Ευρώπης, του οικονομικού και κοινωνικού ρόλου του κράτους, του ρόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της καλούμενης παγκοσμιοποίησης. Τέλος, συζητούνται η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση του 2008 και οι άμεσες επιπτώσεις της, οι πολιτικές που εφάρμοσαν οι κυβερνήσεις και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, καθώς και οι (μακροχρόνιες) συνέπειες της κρίσης για την πολιτική οικονομία της Ευρώπης.

B. Θεματικό περίγραμμα διαλέξεων

1. Εισαγωγή: Οικονομική μεγέθυνση στην Ευρώπη, 1945-2015. Εμπειρική περιγραφή και θεωρητικές εξηγήσεις

(μακροχρόνιες τάσεις, κυκλικές διακυμάνσεις και δομικές μεταβολές, οικονομική σύγκλιση, πηγές οικονομικής μεγέθυνσης, θεωρία (-ες) μεγέθυνσης, μια εμπειρική συνάρτηση της οικονομικής μεγέθυνσης, ο ρόλος των θεσμών)

2. Η πολιτική οικονομία της ανασυγκρότησης

(οι οικονομικές διαστάσεις και οι συνέπειες του πολέμου, η οικονομική ανάκαμψη, οικονομικές ιδέες και εγχώρια οικονομική πολιτική, το σχέδιο Marshall, οικονομική-θεσμική μεταρρύθμιση και ανάκαμψη στη Γερμανία, ευρωπαϊκή οικονομική συνεργασία)

3. Οικονομική ολοκλήρωση στη δυτική Ευρώπη

(Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), το δίλημμα της Βρετανίας και η [αγέρωχη] στάση της Γαλλίας, το διεθνές οικονομικό περιβάλλον, η οικονομική θεωρία και η πολιτική οικονομία της περιφερειακής ολοκλήρωσης)

4. Η χρυσή εποχή των ευρωπαϊκών οικονομιών: 1950-1973

(οι συγκριτικές – και εξαιρετικές – επιδόσεις, οι πηγές της ταχύρρυθμης μεγέθυνσης, οι προσδοκίες της νεοκλασικής θεωρίας [σύγκλιση], η συμβολή των εγχώριων, Ευρωπαϊκών και διεθνών θεσμών, το κοινωνικό κράτος, το «τέλος εποχής»: προδιαγεγραμμένο ή απροσδόκητο;)

5. Κεντρικός σχεδιασμός και σοσιαλιστική οργάνωση στην ανατολική Ευρώπη

(η ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, η λειτουργία του οικονομικού σχεδιασμού, η κατανομή των πόρων και η διανομή του εισοδήματος, εμπόριο και οικονομική συνεργασία, μεταρρυθμίσεις και «μοντέλα» σοσιαλιστικής διαχείρισης, δυναμική αναποτελεσματικότητα – και η θανάσιμη ματαιοδοξία του σοσιαλιστικού κράτους)

6. Το Ευρωπαϊκό (οικονομικό και) κοινωνικό μοντέλο

(ο οικονομικός ρόλος του κράτους: κατανομή των πόρων, μακροοικονομική σταθεροποίηση και αναδιανομή, οι Κεϋνσιανές αντιλήψεις, η μεταφορά, διασκευή...και παρεξήγησή τους, καθεστώτα οικονομικής διαχείρισης [Γερμανία, Βρετανία, Γαλλία, Ολλανδία, Σουηδία], πρότυπα κοινωνικού κράτους)

7. Οι δυτικοευρωπαϊκές οικονομίες στις δεκαετίες '70 και '80

(η μεταβολή του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, τα προβλήματα στα ισοζύγια πληρωμών, η ανασχεση των ρυθμών μεγέθυνσης και οι κυκλικές διακυμάνσεις, πληθωρισμός και ανεργία, οικονομικές ιδέες και εγχώρια πολιτική οικονομία [Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία], [νεο-]προστατευτισμός και οι αντιφάσεις της Ευρωπαϊκής περιφερειακής ολοκλήρωσης)

8. Η κατάρρευση των σοσιαλιστικών οικονομιών της ανατολικής Ευρώπης

(η οικονομική επιβράδυνση μετά το 1970, οι [ανεπανόρθωτες] αποτυχίες του κεντρικού σχεδιασμού, οι ρωγμές στο πολιτικό εποικοδόμημα και η ανατροπή, η Γερμανική επανένωση, η οικονομική – και οι ωδίνες – της μετάβασης, η επανένωση της Ευρώπης)

9. Η εμφάνιση και διεύρυνση της Ευρωπαϊκής περιφερειακής ολοκλήρωσης

(το πρόγραμμα της εσωτερικής αγοράς, η νομισματική και οικονομική ένωση, οι διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής [Οικονομικής] Κοινότητας/ Ένωσης, εγχώρια οικονομική προσαρμογή, μακροοικονομική σταθερότητα και μεγέθυνση, προσδοκίες οικονομικής σύγκλισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27)

10. Οι αστοχίες του Ευρωπαϊκού μοντέλου ευημερίας

(η δυσκαμψία, ο δυϊσμός και οι αποκλεισμοί στις αγορές εργασίας, η επίμονη ανεργία, η εξασθένηση των κινήτρων της εργασίας, κοινωνικό κράτος και νέοι κοινωνικοί και οικονομικοί κίνδυνοι, η τεχνολογική υστέρηση, οι αδράνειες της εκπαίδευσης, η [σχετικά] βραδυπορούσα παραγωγικότητα, η εξέλιξη των οικονομικών ανισοτήτων)

11. Η Ευρώπη στη νέα(;) εποχή

(διεθνής οικονομική ολοκλήρωση [παγκοσμιοποίηση] και ανταγωνισμός, οικονομική μεγέθυνση και διανομή του εισοδήματος, ο καταμερισμός των οικονομικών εξουσιών μεταξύ αγοράς, κράτους και Ευρωπαϊκών θεσμών, εγχώρια πολιτική οικονομία και θεσμικές μεταρρυθμίσεις, αναδιανεμητικές πολιτικές, τα πολιτικά όρια της Ευρωπαϊκής περιφερειακής ολοκλήρωσης)

12. Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008

(το βάθος και η έκταση της κρίσης σε ιστορικό πλαίσιο, οι αιτίες της κρίσης, οι πολιτικές σταθεροποίησης των κυβερνήσεων και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και τα προγράμματα διάσωσης των τραπεζών, οι τάσεις προστατευτισμού, η Ευρωπαϊκή και διεθνής πολιτική οικονομία μετά την κρίση)

Γ. Βιβλιογραφία

Aldcroft, D. H. (2007) *Η Ευρωπαϊκή Οικονομία 1914-2000*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα

Berend, I. T. (2009) *Οικονομική Ιστορία του Ευρωπαϊκού 20ού Αιώνα*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

Boltho, A. (1982) *The European Economy: Growth and Crisis*, Clarendon Press, Oxford

Crafts, N. and G. Toniolo (eds.), (1996) *Economic Growth in Europe Since 1945*, Cambridge University Press, Cambridge

Eichengreen, B. (2007), (ελλ. εκδ. 2013) *Η Ευρωπαϊκή Οικονομία μετά το 1945*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα

Hobsbawm, E. (2006) *Η Εποχή των Άκρων: Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991*, Θεμέλιο, Αθήνα

Kornai, J. (1995) *Highways and Byways: Studies on Socialist reform and Postsocialist Transition*, MIT Press, Cambridge MA

Κουτσιαράς, Ν. (2012) Η εκδίκαση των δούλων και η εφεδρεία των μακαριτών: Η πολιτική οικονομία της μακροοικονομικής σταθεροποίησης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Κουτσιαράς, Ν. (2013) *Οι καιροί αλλάζουν – εμείς; Κείμενα για την Ευρωπαϊκή πολιτική οικονομία πριν και μετά την κρίση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Krugman, P. (2009) *Η κρίση του 2008 και η επιστροφή των οικονομικών της ύφεσης*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα

North, D.C. (2000) *Δομή και Μεταβολές στην Οικονομική Ιστορία*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

Τσούκαλης, Λ. (1998) *Η Νέα Ευρωπαϊκή Οικονομία*, Παπαζήσης, Αθήνα

Δ. Χρήσιμες ιστοσελίδες

- ✓ **European Central Bank**
<http://www.ecb.eu/>
- ✓ **European Commission** (DG for Economics and Financial Affairs)
http://ec.europa.eu/economy_finance/index_en.htm
- ✓ **European Commission** (DG for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities)
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=81&langId=en>
- ✓ **EUROSTAT**
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
- ✓ **International Monetary Fund**
www.imf.org
- ✓ **OECD** (Employment)
http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37457_1_1_1_1_37457,00.html
- OECD** (Economics and Growth)
http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37443_1_1_1_1_37443,00.html
- ✓ **Center for International Comparisons at the University of Pennsylvania**
<http://pwt.econ.upenn.edu/>

